

לעבוד את הבורא ע"י אכילה ושתייה ושאר דברים גופניים. משא"כ ישראל, אדרבה, כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים.

ומטעם זה תורת האומות מסורה רק לגדוליהם וכומריהם, כי כל עבודתם מתרכזת רק בענינים שלדעתם הם רוחניים ונעלים, ואילו ההמון הנבער אינו מתייחס לזה כלל, ואילו התורה שצוה לנו משה – מורה היא לכל קהלת יעקב, ירושת העם כולו (אמת ליעקב ר"פ וזאת הברכה).

עוד בעניני נסכים בישראל ובעכו"ם – ע' דברים עמוקים בספר מי השילוח שלח.

דף עד

זכפר הכהן על הנפש השגת בחטאה בשגגה – מלמד שהכהן מתכפר על ידי עצמו. המכוון, כי הנה המקרא הזה בלשון נקבה נאמר, על הנפש – ואם נפש אחת תחטא בשגגה, והקריבה... ואילו בהמשך נאמר וכפר הכהן... לכפר עליו ונסלח לו – בלשון זכר, שמתיחס על הכהן. ומכאן שמכפר על עצמו [והכתוב בחטאה בשגגה מתפרש עפ"י הגמרא להלן קט.]. [עפ"י משך חכמה שלח טו, כו. ע"ש].

והשירים מתפורין על בית הדשן... דלמא לאיבוד'. מרש"י (כאן וביבמות ק.). משמע שלא היו נשרפים אלא מפורן על בית הדשן שלמטה במקום שנותנים תרומת הדשן, והלא אין שם אש, והיו נאבדים שם ולא נשרפים. ואולם התוס' (כאן וביבמות ק.) נקטו שדינם בשריפה, ולכך כתבו שהיה זה בבית-הדשן אחר, מקום שריפת קדשי-קדשים פסולים, ולא במקום הנחת תרומת הדשן, שלא היה שם אש (עפ"י ברכת הובה, שפת אמת ויד דוד).

'אחיכו עליה, וכי יש לך דבר שקרב לאיבוד?!'. כלומר, כיון שכתוב בה כליל תהיה הלא דינו בהקרבה ואין הקרבה אלא במזבח [אבל אין הכוונה שלא מצאנו זבחים שדינם לכתחילה לשריפה – שהרי פרים ושעירים הנשרפים כך דינם] (עפ"י קרן אורה). לפי"ז קושית התוס' משתי הלחם הבאים בפני עצמם צריכה באור.

'אמר אביי הכי קא אמר... אמר ליה רבא: סכינא חריפא מפסקא קראי?! אלא אמר רבא...'. כיוצא בזה הקשה רבא לאביי במקום אחר (ב"ב קיא:): על דרשה כעין זו המקדמת את סוף הפסוק לתחילתו. [ובכלל ראינו בכ"מ שרבא לא סבירא ליה לדחוק בלשון כאביי. ע' במובא ביוסף דעת סוטה ח ובקדושין מח ועוד] ועוד מצינו (בערכין כו.) שרבא דרש כן ואביי הקשה עליו 'סכינא חריפא...!'.

'נאמר כאן כליל ונאמר להלן כליל, מה להלן בכליל תקטר אף כאן בכליל תקטר'. פירוש, במנחת כהן לא נאמר 'כליל תקטר' אלא כליל תהיה, ואין במשמעות להקטיר כולו כאחת דוקא, והוה אמינא לקמוץ ולהקטיר הקומץ לעצמו והשירים לעצמן. ולמדו חכמים מגזרה-שוה ממנחת חביתין שנקטרת כאחת – כליל תקטר (עפ"י שפת אמת). ועוד, ממשמעות כליל תהיה לא תאכל, אין במשמע הקטרה דוקא, והייתי אומר לשורפו בבית הדשן (עפ"י ראב"ד, הובא בשפ"א. וכתב שהוא דוחק. וא"י למה).

'כהן שאכל מן האימורין מה הוא, לאו דורות לא קא מיבעיא לי, כי קא מבעיא לי לאו דכליל תהיה, מאי...'. יש לעיין למה 'כהן', הלא בדין 'כליל תהיה לא תאכל' אין חילוק בין כהן לזר. וצריך לומר שנקט 'כהן' להשמיענו שגם הוא חייב משום זרות (עפ"י חזון איש סוף קדשים, עמ' קעב סק"ב). יש לדייק מלשון רש"י שלפנינו שמדובר רק בקרבן של כהן, אבל באימורי ישראל אין איסור משום 'כליל תהיה לא תאכל'. ואולם הרש"ש כתב שמפשוטות הגמרא כאן ובמכות, וכן נראה מהרמב"ם, אין חילוק בין קרבן כהן לקרבן ישראל. וכן העירו בקרן אורה ובזבח תודה. וכן בשפ"א כתב שנראה שהיא תוספת מתלמיד טועה.

'לאו דורות לא קא מיבעיא לי'. רש"י מפרש לחיוב, כלומר ודאי יש כאן לאו דורות [ולוקה שמונים – משום זרות ומשום 'כליל תהיה לא תאכל']. ואולם הרמב"ם השמיט זאת, ומשמע שמפרש 'לאו דורות לא קא מיבעיא לי' – שאין קיים כאן, כי אין איסור זר אלא בקדשים הראויים לכהן (עפ"י הר המוריה מעה"ק יא, ג, מובא בזבח תודה. וע' גם בתוס' כאן שפרשו בדעת רש"י שחייב משום מעילה אבל משום זרות לא מפני שאינו ראוי לכהנים).

(ע"ב) 'המתנדב שמן – קומצו ושיריו נאכלין' – אבל יין צלול הוא ואי אפשר לקומצו (רש"י מכת"י; תוס'). מכאן שקמיצת השמן היא כשאר קמיצות, בכף היד. ודלא כמו שכתב בתוס' יום טוב (פרק יב,ה. וכ"כ שם בתפארת ישראל) שאי אפשר לקמוץ בפס ידו אלא קמוץ בכלי כשיעור שני זיתים. ולא קשיא איך אפשר, דהא השמן – זית הטוב קרוש הוא כמו שומן, ויכול לקמוץ בטוב כמו שארי דברים. ואפשר לפי שהרב תי"ט רחוק היה ממקום שגדל שמן זית, לא ראה שמן זית הנקרא 'יד דוד'. וראה בפירוש רבנו גרשום כאן, שיקפה את השמן כשקומצו. וע"ע בהגהות ריעב"ץ אודות יין קרוש. וכן העיר בשפ"א. וע"ש עוד שהעיר על עיקר דברי התוס'. וכן בספר מגדים חדשים ח"א עמ' עז. וערש"י שבת פ סע"א שהיין צלול ודק מן השמן, וחודר דרך נקב קטן יותר ממנו. ויש שתמהו על כך מהחוש (ע' שפת אמת וחדושי הנצי"ב ומגדים חדשים שם). אך נראה שהשמנים הרגלים שלהם היו סמיכים יותר, כמבואר כאן.

'ומאי בוז, לאפוקי ממאן דאמר שתי הלחם הבאות בפני עצמן לשריפה אתיין, קמשמע לן דבוז יפה כח כהנים לעולם'. ו'בוז' שבכאן אינו כדלעיל, להשמיענו בוז ולא באחרת, אלא אדרבה בא לרבות שלעולם יפה כח הכהנים, אפילו כשבאים בפני עצמם (פשוט; עפ"י חזו"א לב,כ. וע"ע קרן אורה. ויש שפרשו משנתנו באופן אחר [ואולי גרסו בגמרא אחרת], ושני ה'בוז' לרבות באו – ע' בפירוש המשנה לרמב"ם; רע"ב; תי"ט; יד דוד).

ענינים וטעמים

'רבי שמעון אומר: מנחת חוטא של כהנים נקמצת...' – וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל – יש ליתן טעם בזה, דהנה כ"ק אבי אדומו"ר וצללה"ה הגיד הטעם דכהנים צריכים בגדים ואם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, ולויים אינם צריכים לבגדים – ואמר כי הכהנים באשר הם פנימיים ועבודתם בחשאי, צריכים בגדים לכיסוי הפנימיות, כמו שכל דבר פנימי צריך כיסוי. וכן הנשמה כשבאה לזה העולם צריכה לכיסוי, שהוא הגוף, וכן מלאך כשנשתלח לזה העולם צריך ללבוש גופני, אבל לויים שעבודתם בהתגלות בשיר ובקול – אינם צריכים לכיסוי, עכת"ד.

והנה הא דלא סגי לכהן הכיסוי כמו לכל נשמה, דהיינו הגוף – מוכרחים לומר דגם גופו קנה מדרגה פנימית, על כן גם גופו צריך לכיסוי הבגדים. וכן מוכח מדברי המהר"ל... והנה מנחה שקומצין ממנה להקטיר לגבוה, היינו שכל חלקי הקדושה שהיו מפורזים בכל המנחה, נקבצו באו כולם בקומץ ועולין לגבוה והשיריים נאכלין לכהנים, והקומץ במקום הדם שבמזבח, שהדם הוא הנפש ובו נקבצים כל חלקי הקדושה והחיות של הזבח. והקומץ לגבי שיריים הוא כערך הנפש לגבי הגוף, שהיא פנימיות המנחה. ונקרא אזכרתה – כי זכירה היא פנימיות של דבר וכן שבת – יומא דנשמתא – כתיב ביה זכור. ונבחר הקומץ לגבוה כמו שנבחרה הנשמה מהגוף, כמו שאיתא בזוהר הקדוש, שהקב"ה אתרעי בנשמתא דבר נש ולא בגופא.

ועל כן הכהנים שגם גופם במדרגת נשמה, ע"כ כולה כליל ואין בה קמיצה. ובוהו יובן טעמו של רבי שמעון, דסבירא ליה מנחת חוטא של כהנים נקמצת והקומץ קרב לעצמו והשיריים קריבין לעצמן – דמאחר שהוא חטא חטא שוגג זה מתיחס לגוף ולא לנשמה, שוב אי אפשר שיהיה גופו עוד במדרגת נשמה, ודי שזה קרב לעצמו וזה קרב לעצמו. ורבנן סברי דמכל מקום מאחר שאין נפטל מהכהונה, ואפילו כהן גדול שסרח מלקין ומחזירין אותו ואין למעלתו השתנות, על כן אין בו קמיצה כלל' (שם משמואל – צו).

דף עה

'החלות טעונות בלילה ורקיקין משיחה... אמר רבא: לא לישתמיט ולכתוב חלות משוחות ורקיקין בלולין'. יש מי שכתב שרבא בא לפרש שאפילו בדיעבד, אם החליף ומשח בחלות ובלל ברקיקין – מעכב (פירוש רבי אליהו מורחי ויקרא ב,ד). ויש מי שחלק, שהרי כל עיקרה של הבלילה אינה מעכבת, הלכך גם כשהחליף אינו מעכב (לחם משנה מעשה הקרבנות י,ח).

שמא כוונת הרא"ם 'עייכוב' – שלא קיים מצות בלילה, אבל המנחה אינה נפסלת. ונפקא מינה שאם בלל ברקיקין צריך לשוב ולמשת. או אף יביא מנחה אחרת. ורק אם כבר עשאה כשרה.

ובמנחת חינוך (קטז,י) רצה לפרש דברי הרא"ם שאם שינה ומשח החלות ולא בללן, הרי הם רקיקים. וכן להפך, רקיקים שבללם היינו חלות ואינם רקיקין, הלכך פסול. והניח שם שזוהו החילוק היחיד בין הגדרת החלה לרקיק – בלילה בשמן או משיחה. אלא שהקשה על הנחה זו. וע' במובא לעיל (סג) מהראב"ע, שנראה שהגדרת חלות או רקיקים תלויה במעשה האפיה, אם עבה ורכה או דקה וקשה, ולא דוקא בבלילה או ברקיקה. ואולם אין הדבר ברור. ע"ש.

'פתות אתה פתים מנחה – לרבות כל המנחות לפתיתה. יכול שאני מרבה אף שתי הלחם ולחם הפנים, תלמוד לומר אתה'. אף על פי ששתי הלחם ולחם הפנים אינם קרבים על המזבח, הייתי אומר שטעונים פתיתה, כשם שמנחת כהנים טעונה פתיתה הגם שאינה נקמצת – לדעת חכמים. לכך הוצרך למעטם מפתיתה מן הכתוב.

ומה שממעטים אותם ואין ממעטים מנחת כהנים – משום שמסתבר יותר למעט מפתיתה אותן מנחות שאינן קרבות על המזבח (עפ"י 'חדושי הרשב"א').

רש"י כת"י ותוס' כתבו שמסתבר למעטם לפי שהם של ציבור, שלא כמנחת כהנים שהיא של יחיד והיא בכלל 'ונפש' הכתוב בפרשה. ואולם ודאי אין למעט מנחת ציבור משום שנאמר 'ונפש'. תדע, שאם כן נמעט מנחת העומר [שיש בה שמן, שלא